

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Самостійна робота є, як відомо, найважливішою формою навчання у вищій школі, обов'язковим компонентом навчальної та навчально-пізнавальної діяльності студентів, її ефективність в значній мірі визначає якість професійної підготовки у закладі вищої освіти. З метою моніторингу якості організації самостійної роботи студента з 02 по 17 квітня 2018 року проводилося опитування студентів 1-4 курсів усіх спеціальностей, які навчаються за бакалаврським рівнем вищої освіти. Загальна кількість опитаних – 207 студентів, з них студентів:

I курсу – 59 чол.,

II курсу – 51 чол.,

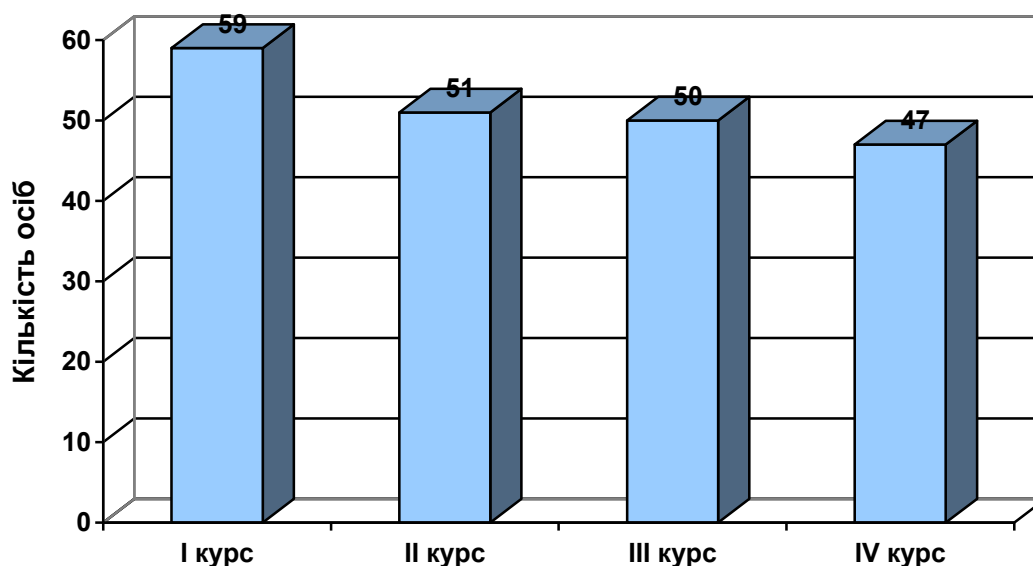
III курсу – 50 чол.,

IV курсу – 47 чол.

Розподіл студентів представлено на діаграмі 1.

Діаграма 1

Розподіл студентів, які взяли участь в опитуванні, по курсам

Анкета «Моніторинг якості організації самостійної роботи студента» включала 13 питань, розділених на 4 смислових блоки.

Блок 1. Фактори, які мотивують студентів до самостійної роботи.

Блок 2. Труднощі, які виникають у студентів в ході виконання самостійної роботи.

Блок 3. Актуальні методи педагогічного стимулювання самостійної роботи студента.

Блок 4. Питання організації самостійної роботи студента.

Розглянемо докладно результати отримані під час анкетування.

Блок 1. *Фактори, які мотивують студентів до самостійної роботи*

У першому питанні блоку «На Вашу думку, позитивно мотивує студента до виконання самостійної роботи?» студенти обирали фактори, які мотивують їх до самостійної роботи, з наступного переліку:

- усвідомлення найближчих і кінцевих цілей навчання;
- усвідомлення теоретичної і практичної значущості засвоєних знань;
- емоційна форма викладу навчального матеріалу;
- новизна навчального матеріалу;
- професійна спрямованість навчальної діяльності;
- підтримання пізнавального інтересу;
- підтримання позитивного психологічного клімату в навчальній групі;
- інше, вкажіть що саме.

Кількість виборів не обмежувалась.

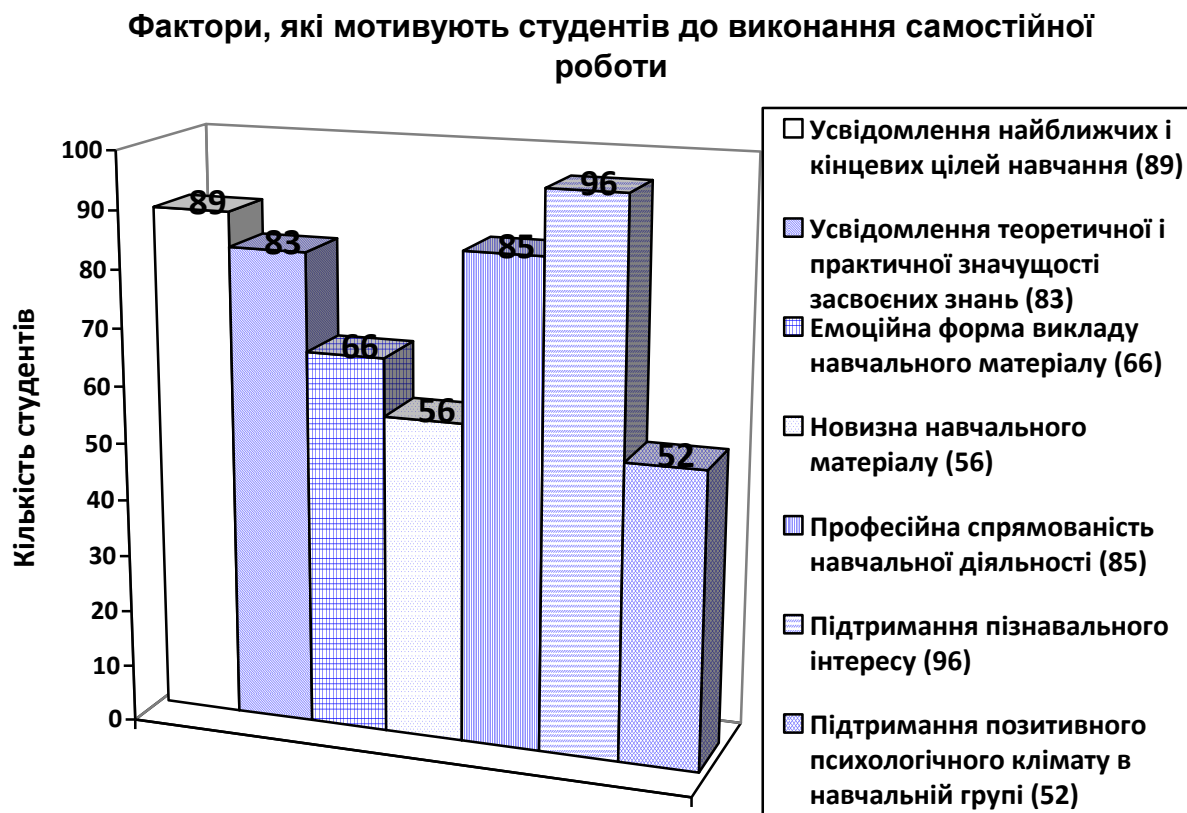
За результатами опитування фактори розподілились наступним чином:

1. Підтримання пізнавального інтересу – обрали 96 студентів (46,4%).
2. Усвідомлення найближчих і кінцевих цілей навчання – вибір 89 чол. (43%).
3. Професійна спрямованість навчальної діяльності – важливо для 85 студентів (41,1%).
4. Усвідомлення теоретичної і практичної значущості засвоєних знань – відзначили 83 чол. (40,1%).
5. Емоційна форма викладу навчального матеріалу – важливо для 66 чол. (31,9%).
6. Новизна навчального матеріалу – фактор, який мотивує 56 чол. (27,1%).

7. Підтримання позитивного психологічного клімату в навчальній групі – 52 чол. (25,1%).

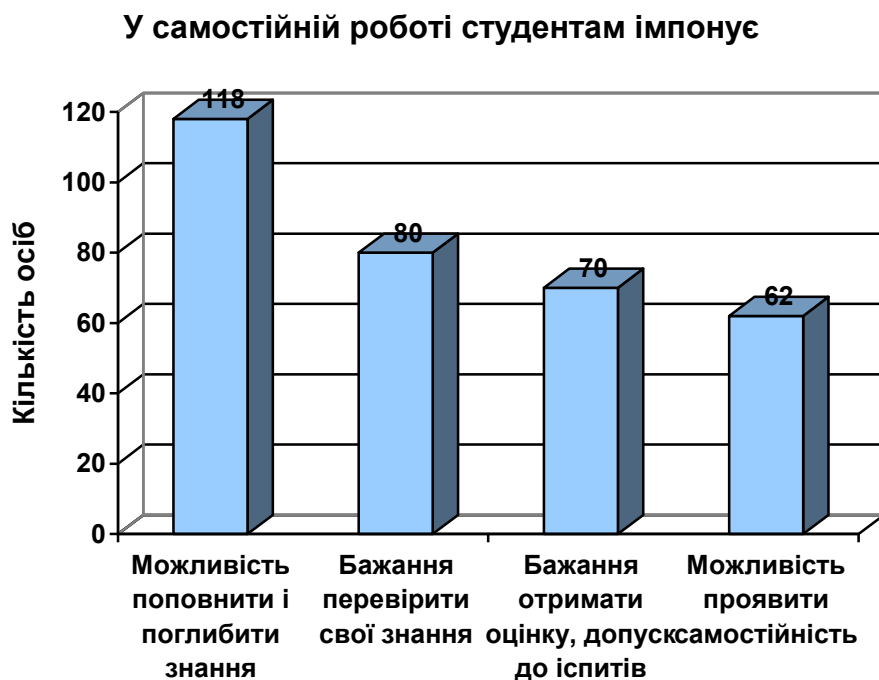
Узагальнена інформація з даного питання відображена на діаграмі 2.

Діаграма 2

Більшості студентів у самостійній роботі імпонує можливість поповнити і поглибити знання (вибір 57% опитаних – 118 чол.); ще 38,6% опитаним (80 чол.) імпонує у самостійній роботі можливість перевірити свої знання; 70 студентів (33,8%) відзначили бажання отримати оцінку, допуск до іспитів; можливість проявити самостійність обрали 30% опитаних (62 особи). Результати представлені у діаграмі 3.

Науково-педагогічним працівникам при організації самостійної роботи студентів необхідно враховувати основні мотивуючі фактори, а саме: підтримання пізнавального інтересу у студентів, усвідомлення ними найближчих і кінцевих цілей навчання; професійна спрямованість навчальної діяльності; усвідомлення теоретичної і практичної значущості засвоєних знань. Обирати форми, методи і зміст самостійної роботи необхідно також з урахуванням мотивуючих факторів.

Таким чином, знання студентом цілей і очікуваних результатів освітньо-професійної програми та цілей і результатів навчальної дисципліни, що вивчається, є одним з елементів мотивації студентів до самостійної роботи. Своєчасне інформування студентів про цілі їх професійного розвитку та очікувані результати – є запорукою їх успішного навчання.

Враховуючи те, що більшість студентів (57% опитаних) зорієнтована на поповнення і поглиблення своїх знань, а також у зв'язку з впровадженням в освітній процес в Університеті імені Альфреда Нобеля активних професійно-орієнтованих технологій, в самостійній роботі студентів починає проявлятися компетентнісна парадигма професійної освіти. Використання педагогічних технологій, орієнтованих на *асинхронність* самостійної роботи, сприяє розвитку мотиваційної сфери студентів, накопичення різних типів досвіду діяльності, активізації суб'єктної позиції студентів, розвитку їх культури самоосвітньої діяльності. У зв'язку з цим в Університеті повинні змінитися підходи до організації самостійної роботи студентів: викладач не транслює знання, а створює студенту умови випереджального і самостійного навчання, сприяє вибору ним *індивідуальної освітньої траєкторії*. У зв'язку з чим виникає необхідність розробки дидактично оснащеного супроводу самостійної

діяльності, заснованої на зацікавленості студента застосовувати знання у різний спосіб і в нових умовах, будь то участь в дискусіях, дослідженнях, презентації своїх робіт тощо.

Блок 2. Труднощі, які виникають у студентів в ході виконання самостійної роботи.

На питання «Які труднощі у Вас виникають в ході виконання самостійної роботи?» отримані наступні результати (діаграма 4).

Перше місце посідає – дефіцит часу на самостійну роботу і відсутність необхідної літератури – 45,4% опитаних (94 чол.). Слід зауважити, що більшість студентів, які зазначили цю позицію, викреслювали слова «відсутність необхідної літератури», залишаючи «дефіцит часу на самостійну роботу».

На другому місці, за кількістю виборів – важко відновити в пам'яті інформацію, особливо, якщо вона перевантажена науковими термінами – 34,8% (72 особи).

Третє місце – невміння рівномірно розподіляти своє навантаження протягом семестру – 22,7% (47 чол.).

Четверте – не вистачає вміння пов'язувати теоретичні знання з практикою – 21,7% (45 чол.).

П'яту позицію поділяють: часто потрібна допомога викладача і великий обсяг завдань не співвідноситься з бюджетом часу студента – по 20,8% (43 особи) кожна з позицій.

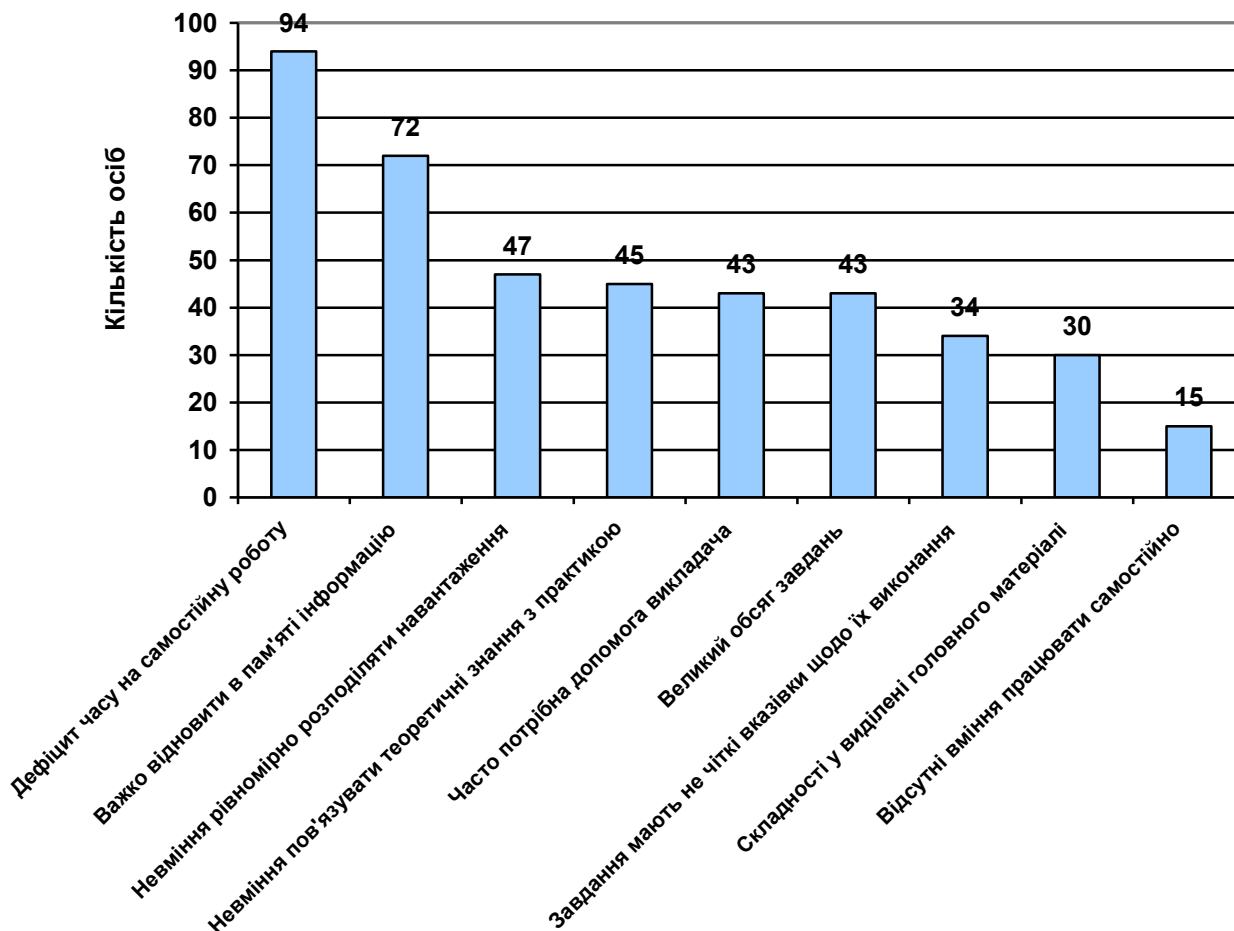
Шоста – завдання мають не чіткі вказівки щодо алгоритму їх виконання – 16,4% (34 чол.).

Сьома – складності у виділенні головного у матеріалі, що досліджується – 14,5% (30 чол.).

Восьма позиція – відсутні вміння працювати самостійно – 7,2% (15 чол.).

Узагальнюючи отримані результати слід зауважити на те, що перша та третя позиції: дефіцит часу на самостійну роботу і невміння рівномірно розподіляти своє навантаження протягом семестру – логічно пов'язані і підкріплюються отриманими відповідями на наступні питання.

Труднощі, які виникають у студентів в ході виконання самостійної роботи

Питання «У день самостійної підготовки до занять Ви виконуєте навчальні завдання протягом» містило такі варіанти відповідей:

- 1 години;
- 2-3 годин;
- 4-5 годин;
- використовую час для вирішення особистих проблем;
- інше, вкажіть, що саме.

Отримані наступні результати (діаграма 5):

- 1 годину на виконання завдань у день самопідготовки до занять витрачають 25,1% опитаних (52 чол.);
- 2-3 години – 48,8% студентів (101 чол.);
- 4-5 годин – 14,5% учасників опитування (30 чол.);

- використовують час для вирішення особистих проблем – 9,7% студентів (20 чол.);

- інше, вкажіть, що саме: «не завжди вистачає часу так як працюю», «під час перерв на роботі та у суботу і неділю», «залежить від кількості та складності завдань», «підробляю».

Діаграма 5

У день самостійної підготовки до занять студенти виконують завдання протягом

На питання «Завдання по самостійній роботі протягом семестру Ви виконуєте» студенти відповіли:

- систематично, планомірно – 76 чол. (36,7%);
- час від часу – 100 чол. (48,3%);
- майже не виконую – 10 чол. (4,8%);
- не планую, виконую тільки під час сесії – 5 чол. (2,4%);
- виконую тільки ту роботу, якою захоплений – 16 чол. (7,7%).

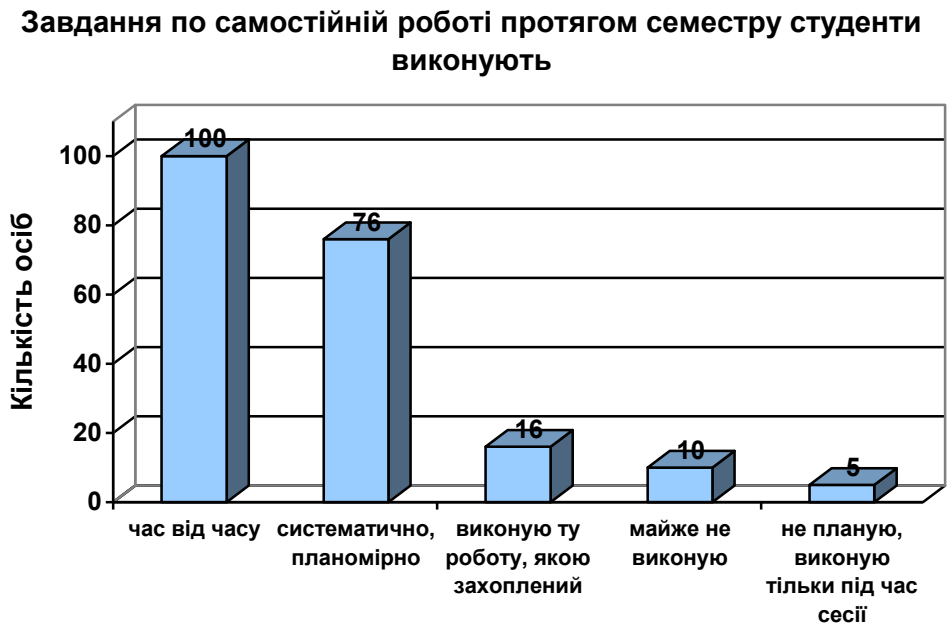
Результати представлені на діаграмі 6.

63,3% опитаних (131 чол.) не займаються самостійною роботою систематично. 25,1% (52 чол.) присвячують самостійній роботі менше 1 години у день самостійної підготовки. 11,6% опитаних (24 чол.) – не займаються самостійною роботою (працюють, вирішують особисті проблеми тощо).

Таким чином, труднощі, які виникають у студентів під час виконання завдань самостійної роботи, пов'язані:

- по перше, з дефіцитом часу на самостійну роботу і невмінням рівномірно розподіляти своє навантаження протягом семестру;
- по друге, з відсутністю сформованих вмінь (пов'язувати теоретичні знання з практикою; виділяти головне у матеріалі, що досліджується, вміння працювати самостійно).

Діаграма 6

Студенти усвідомлюють цінність і значимість пізнання, але потреба в регулярній самостійній роботі, в самоосвіті і самоактуалізації у студентів не сформувалася.

Слід зауважити, що на питання анкети щодо потреби у заняттях з навчання організації самостійної роботи позитивно відповіли 37,2% студентів різних курсів (77 чол.), у тому числі студенти III та IV курсів, дані представлені у таблиці 1.

Департаменту дидактики спільно з кафедрами необхідно проаналізувати навчальні плани I курсу усіх спеціальностей з метою вичленення навчальних дисциплін, в яких можлива реалізація завдань щодо формування навичок самостійної роботи. Або запропонувати студентам усіх спеціальностей і курсів вибірково дисципліну з формування навичок самостійної роботи.

Розподіл студентів, які потребують у навчанні організації самостійної роботи, за курсами

Курс	Загальна кількість опитаних	Кількість студентів, які потребують у навчанні	Відсоток (%)
1	59	27	45,8
2	51	20	39,2
3	50	18	36,0
4	47	12	25,5

Вважається за доцільне здійснення контролю науково-педагогічними працівниками виконання студентами завдань самостійної роботи протягом усього періоду вивчення навчальної дисципліни, зниження балів за несвоєчасне виконання завдання.

Блок 3. Актуальні методи педагогічного стимулювання самостійної роботи студента.

За оцінкою студентів найбільш ефективними методами педагогічного стимулювання самостійної роботи є:

- цікаве завдання – вибір 173 студентів (83,6%);
- зв'язок результатів самостійної роботи з професійною діяльністю – 99 чол. (47,8%);
- висока оцінка – 82 чол. (39,6%);
- врахування результату виконання самостійної роботи при підсумковій оцінці – 65 чол. (31,4%);
- публічне схвалення, похвала – 44 чол. (21,3%);
- врахування результату виконання самостійної роботи в проміжній атестації студентів – 30 чол. (14,5%);
- вимогливість викладача – 28 чол. (13,5%);
- диференційоване завдання – 18 чол. (8,7%);
- посилене завдання – 17 чол. (8,2%);
- керівництво подальшою науковою роботою з даної тематики – 13 чол. (6,3%);

- незадовільна оцінка – 9 чол. (4,3%).

Науково-педагогічним працівникам доцільно враховувати в своїй роботі зі студентами актуальні методи стимулювання самостійної роботи.

Блок 4. *Питання щодо організації самостійної роботи студента.*

У другому блоці анкети було виявлено, що певна кількість студентів стикається з труднощами при виконанні завдань самостійної роботи. 20,8% опитаних (43 чол.) часто потребують допомоги викладача. В анкеті було передбачене питання «Чи звертаєтеся Ви з питаннями щодо виконання завдань самостійної роботи до...»: викладача, для студентів першого курсу – до викладача та тьютора. З 207 опитаних студентів до викладача звертаються 160 чол. (77,3%) – студенти усіх курсів. Серед опитаних 59 першокурсників до тьютора з питань щодо виконання завдань самостійної роботи звертаються тільки 16 чол. (27,1%).

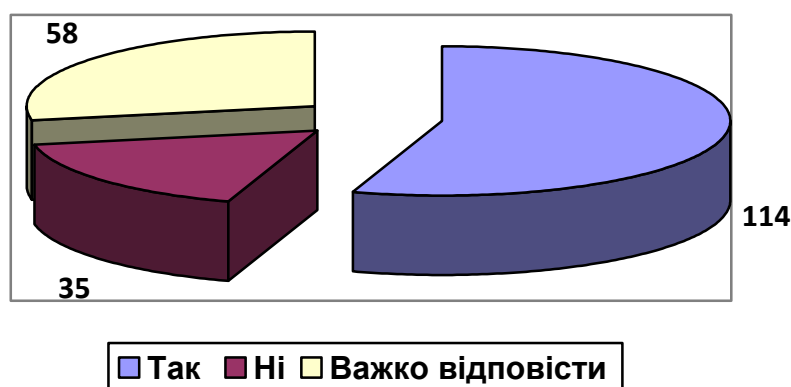
Відповідаючи на питання «З метою організації ефективної самостійної роботи Ви хотіли б мати» студенти обрали наступні відповіді (кількість відповідей не обмежувалась):

- план і рекомендації щодо виконання завдання – 124 чол. (59,9%);
- зразок виконання роботи – 118 чол. (57%);
- можливість індивідуальної бесіди за результатами перевірки та аналізу самостійної роботи – 69 чол. (33,3%);
- інструктаж до роботи – 58 чол. (28%);
- можливість коригування роботи – 57 чол. (27,5%).

Науково-педагогічним працівникам при розробці навчально-методичного забезпечення самостійної роботи доцільно врахувати побажання студентів.

Що стосується критеріїв оцінки виконання завдань самостійної роботи (діаграма 7): 114 опитаних студентів (55,1%) зазначили, що знають критерії. 58 студентам (28%) було важко відповісти на питання «Чи знаєте Ви критерії оцінки виконання завдань самостійної роботи?», що може свідчити про несформовані уявлення щодо оцінки певних видів робіт. 35 опитаних (16,9%) – не знають критеріїв оцінки.

Чи знають студенти критерії оцінки виконання завдань самостійної роботи

Відсутність чітких уявлень про критерії оцінки виконання завдань може демотивувати студентів, це підтверджують результати відповідей студентів на питання щодо ефективних методів стимулювання самостійної роботи серед яких «висока оцінка» посідає третє місце.

Науково-педагогічним працівникам необхідно більш ретельно опрацювати критерії оцінки за всіма видами самостійної роботи з навчальної дисципліни та доводити їх до відома студентів на початку вивчення дисципліни, за потребою, акцентувати увагу на критерії в процесі виконання завдань.

Позитивним моментом є те, що при виставленні екзаменаційної оцінки або заліку науково-педагогічними працівниками враховується факт виконання обсягу самостійної роботи з навчальної дисципліни, що відзначили 169 студентів (81,6%), так як за результатами опитування студентів для них даний момент також є позитивним стимулюванням до самостійної роботи.

Студентам було запропоновано оцінити частоту відвідування бібліотеки Університету. Отримані результати (діаграма 8):

13% студентів, які взяли участь в опитуванні, відвідують бібліотеку 1-2 рази на тиждень;

14,5% студентів бувають в бібліотеці 1-2 рази на рік;

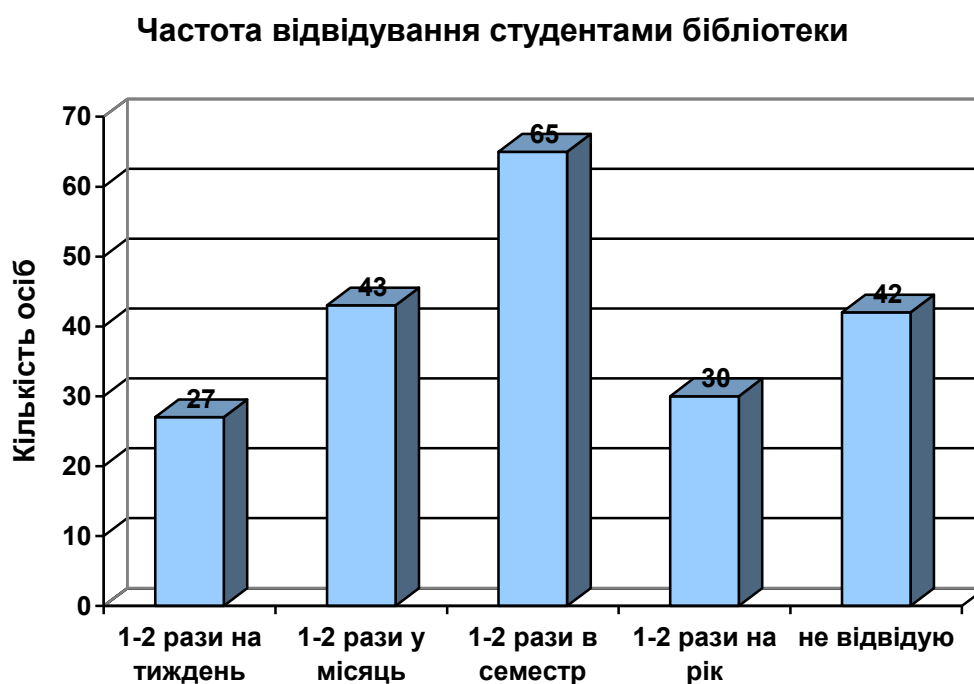
20,8% опитаних відвідують її 1-2 рази на місяць;

31,4% студентів відвідують бібліотеку 1-2 рази в семестр;

20,3% – не відвідують бібліотеку взагалі.

Можна припустити, що більшість студентів працює з першоджерелами використовуючи ресурси Інтернет середовища (питання потребує додаткового вивчення).

Діаграма 8

З метою підвищення якості та удосконалення процесу організації самостійної роботи студентів вважається за доцільне:

1. Науково-педагогічним працівникам при організації самостійної роботи студентів необхідно враховувати основні мотивуючі фактори, а саме: підтримання пізнавального інтересу у студентів, усвідомлення ними найближчих і кінцевих цілей навчання; професійна спрямованість навчальної діяльності; усвідомлення теоретичної і практичної значущості засвоєних знань. Обирати форми, методи і зміст самостійної роботи необхідно також з урахуванням мотивуючих факторів.

2. Знання студентом цілей і очікуваних результатів освітньо-професійної програми та цілей і результатів навчальної дисципліни, що вивчається, є одним з елементів мотивації студентів до самостійної роботи. Своєчасне

інформування студентів про цілі їх професійного розвитку та очікувані результати – є запорукою їх успішного навчання.

3. Розробка нових підходів до дидактично оснащеного супроводу самостійної діяльності студентів, заснованої на зацікавленості студента застосовувати знання у різний спосіб і в нових умовах, будь то участь в дискусіях, дослідженнях, презентації своїх робіт тощо.

4. Департаменту дидактики спільно з кафедрами необхідно проаналізувати навчальні плани I курсу усіх спеціальностей з метою вичленення навчальних дисциплін, в яких можлива реалізація завдань щодо формування навичок самостійної роботи. Або запропонувати студентам усіх спеціальностей і курсів вибірккову дисципліну з формування навичок самостійної роботи.

5. Здійснення контролю науково-педагогічними працівниками виконання студентами завдань самостійної роботи протягом усього періоду вивчення навчальної дисципліни, зниження балів за несвоєчасне виконання завдання.

6. Науково-педагогічним працівникам доцільно враховувати в своїй роботі зі студентами актуальні методи стимулювання самостійної роботи.

7. Науково-педагогічним працівникам при розробці навчально-методичного забезпечення самостійної роботи доцільно врахувати побажання студентів – надавати студентам: план і рекомендації щодо виконання завдання, зразок виконання роботи, можливість індивідуальної бесіди за результатами перевірки та аналізу самостійної роботи.

8. Науково-педагогічним працівникам ретельно опрацювати критерії оцінки за всіма видами самостійної роботи з навчальної дисципліни та доводити їх до відома студентів на початку вивчення дисципліни, за потребою, акцентувати увагу на критерії в процесі виконання завдань.